

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: „Projekt przewodni strategii »Europa 2020« – Unia innowacji”

COM(2010) 546 wersja ostateczna

(2011/C 132/07)

Sprawozdawca: **Gerd WOLF**

Współsprawozdawca: **Erik SVENSSON**

Dnia 6 października 2010 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 TFUE, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Projekt przewodni strategii »Europa 2020« – Unia innowacji”

COM(2010) 546 wersja ostateczna.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 marca 2011 r.

Na 470. sesji plenarnej w dniach 15–16 marca 2011 r. (posiedzenie z 15 marca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 184 do 1 – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie opinii

1.1 Innowacje prowadzą do rozwoju, wzrostu, dobrobytu, zabezpieczenia społecznego, międzynarodowej konkurencyjności i zatrudnienia. Muszą one pomagać w sprostaniu poważnym wyzwaniom społecznym. Innowacje powstają w społecznej atmosferze ufności i wiary w siebie, która w świetle globalnej konkurencyjności może być źródłem dalszych postępów i konstruktywnej dynamiki; innowacje sprzyjają także takiej atmosferze. Za warunek właściwego rozwoju innowacji uznaje się opracowanie europejskiego podejścia i ukształtowanie jednolitego europejskiego rynku, przy czym zasadniczą rolę odgrywa w tym względzie europejska przestrzeń badawcza objęta dobrym ramowym programem badań i rozwoju.

1.2 W związku z tym Komitet z zadowoleniem przyjmuje i zdecydowanie popiera komunikat Komisji Europejskiej i określone w nim cele oraz odpowiednie konkluzje Rady (ds. Konkurencyjności) z 25–26 listopada 2010 r. i 4 lutego 2011 r. „Unia innowacji” jest ważnym elementem strategii „Europa 2020”.

1.3 Komitet ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje całościowe zdefiniowanie innowacji, uwzględniające powiązane ze sobą aspekty, oraz odniesienie ich zarówno do badań, technologii i produktów, jak i do wszelkich stosunków międzyludzkich i form organizacyjnych, np. świadczeń socjalnych, procesów biznesowych, modeli biznesu, projektowania, polityki marki, procesów produkcyjnych i usług, oraz różnorodnych powiązań między nimi. W odniesieniu do „innowacji społecznych” Komitet zaleca włączenie do procesu ich kształtowania również partnerów społecznych.

1.4 Komitet popiera koncepcję partnerstw innowacji, o ile istnieje możliwość pogodzenia ich – przy dokładnie ustalonym

zarządzaniu – z już istniejącymi procedurami i instrumentami oraz bazowania na tych procedurach i instrumentach, a także o ile partnerstwa te będą zgodne z harmonizacją i uproszczeniem procedur administracyjnych. Komitet zaleca, aby najpierw uruchomić szczególnie pożądane partnerstwo innowacji na rzecz aktywnej i zdrowej starości oraz w ten sposób nabrać w tej dziedzinie doświadczenia. Partnerstwo to byłoby dobrym przykładem współdziałania innowacji społecznych i naukowo-technicznych.

1.5 Komitet zaleca dostosowanie działań towarzyszących, wsparcia finansowego i kryteriów oceny do dwóch rodzajów innowacji: zarówno do tych raczej stopniowych, które reagują na panujące siły rynkowe i potrzeby społeczne, jak i do bardziej radykalnych innowacji, które ze swojej strony wpływają na siły rynkowe i same tworzą nowe potrzeby społeczne, lecz często muszą sobie najpierw poradzić w obliczu „doliny śmierci”.

1.6 W świetle naglącej potrzeby utworzenia patentu UE Komitet przyjmuje z zadowoleniem i zdecydowanie popiera najnowszy wniosek Komisji Europejskiej w tej sprawie. Przyjęcie tego wniosku umożliwi znaczące zmniejszenie kosztów patentowych w uczestniczących państwach członkowskich i pokonanie decydującego etapu na drodze do ostatecznego utworzenia patentu UE.

1.7 Komitet podkreśla ważną rolę MŚP i mikroprzedsiębiorstw w procesie innowacji oraz zaleca dostosowanie programów i środków wsparcia w szczególności do ich konkretnych wymogów. Ponadto zaleca zastanowienie się, czy i w jaki sposób nowo powstałe przedsiębiorstwa mogłyby przez odpowiedni okres karencji zostać zwolnione z większości zwykle stosowanych obciążeń administracyjnych i z obowiązku stosowania przepisów i czy można w tym celu stworzyć dodatkowe specjalne zachęty. To samo dotyczy przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

1.8 Za najważniejsze zadanie polityczne uznaje się opracowanie ogólnoeuropejskich, solidnych i sprzyjających innowacjom warunków ramowych oraz umożliwienie wystarczającej swobody działania, tak aby uwolnić potencjalnych wynalazców i potencjalne procesy innowacji od przeszkód wynikających z obecnego rozdrobnienia i przeciążenia przepisów oraz różnorodnych barier biurokratycznych – występujących zarówno w 27 państwach członkowskich, jak i ze strony Komisji Europejskiej. Wynikające z tego zniechęcenie i opóźnienia w faktycznym wdrażaniu innowacji na podstawie nowych, dobrych pomysłów szkodzą europejskiej konkurencyjności na arenie międzynarodowej i należy im natychmiast przeciwdziałać. Dlatego też trzeba wykształcić taką mentalność, w ramach której rozwój i innowacje byłyby postrzegane nie jako ryzyko, ale jako szansa i konieczność; w celu promowania i kształtowania takiej mentalności wymagana jest mobilizacja wszystkich sił społecznych.

1.9 W związku z tym Komitet zaleca, aby jeszcze więcej uwagi poświęcić usuwaniu przeszkód, które utrudniają szybkie wdrażanie innowacji i urzeczywistnienie Unii innowacji. Co prawda można dostrzec faktyczne postępy w tworzeniu patentu UE, co jest oczywiście powodem do zadowolenia. Wciąż jednak istnieją przeszkody, i to te same, które skutecznie utrudniają urzeczywistnienie jednolitego rynku i europejskiej przestrzeni badawczej. UE w żadnym wypadku nie może teraz zrezygnować, lecz koniecznie musi kontynuować swoje działania zmierzające do uproszczenia i harmonizacji przepisów oraz zapewnienia niezawodności i swobody działania. Komitet z zadowoleniem przyjmuje podejmowane przez Komisję w tym celu wysiłki, opisane w przedstawionej niedawno zielonej księdze⁽¹⁾, co do której Komitet przyjmie oddzielne stanowisko. EKES apeluje przede wszystkim do państw członkowskich i do członków zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego o podjęcie się tego zadania we własnym zakresie oraz o udział w poszukiwaniu odpowiedniego rozwiązania.

2. Treść komunikatu Komisji

2.1 W ramach strategii „Europa 2020” Komisja Europejska proponuje jako jeden z siedmiu projektów przewodnich tak zwaną „Unię innowacji” jako koncepcję ogólną. W ramach tej inicjatywy UE powinna wziąć wspólną odpowiedzialność za strategiczną politykę badań i innowacji, sprzyjającą włączeniu społecznemu i nakierowaną na przedsiębiorstwa, aby rozwiązać najważniejsze problemy społeczne, a zarazem zwiększać konkurencyjność i tworzyć nowe miejsca pracy. Ten projekt przewodni uzupełnia inne projekty przewodnie, na przykład projekt przewodni „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, którego celem jest zapewnienie silnego, konkurencyjnego i zróżnicowanego łańcucha wartości w sektorze produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw.

2.2 W 10-punktowym wykazie przedstawiono różne działania, które należy podjąć. Wykaz ten obejmuje m.in. działania w następujących dziedzinach: wzmocnienie podstaw wiedzy, ułatwienie realizacji dobrych pomysłów na rynku, maksymalizacja spójności społecznej i terytorialnej, zwrócenie większej uwagi na politykę zewnętrzną, ocena i reforma systemów badawczych i systemów innowacji, tworzenie europejskich partnerstw innowacji.

2.3 Aby umożliwić osiągnięcie wymienionych celów, w programie obejmującym 34 punkty, który stanowi główną część przedmiotowego komunikatu, zaproponowano zobowiązania, które miałyby podjąć państwa członkowskie, oraz przedstawiono zaplanowane działania Komisji Europejskiej.

2.4 W trzech załącznikach omówiono poniżej wymienione zagadnienia i zaproponowano następujące działania:

- cechy dobrze działających krajowych i regionalnych systemów badań i innowacji;
- tablica wyników badań i innowacji;
- Europejskie Partnerstwa Innowacji.

3. Uwagi ogólne

3.1 **Znaczenie omawianego zagadnienia:** Innowacje prowadzą do rozwoju, wzrostu, dobrobytu, zabezpieczenia społecznego, międzynarodowej konkurencyjności i zatrudnienia. Muszą one pomagać w sprostaniu poważnym wyzwaniom społecznym. Innowacje powstają w społecznej atmosferze ufności i wiary w siebie, która w świetle globalnej konkurencyjności może być źródłem dalszych postępów i konstruktywnej dynamiki; innowacje sprzyjają także takiej atmosferze. W związku z tym koncepcja „Unii innowacji” jest ważnym elementem strategii „Europa 2020”, która z kolei ma kluczowe znaczenie dla przyszłości Europy. Celem tej strategii jest przyczynienie się do realizacji założenia przewidzianego przez UE w strategii lizbońskiej: *Według niedawnych szacunków, jeśli osiągniemy nasz cel i przed 2020 r. zaczniemy przeznaczać 3 % unijnego PKB na badania i rozwój, to do 2025 r. może powstać 3,7 milionów miejsc pracy, a PKB może wzrosnąć o blisko 800 mld EUR rocznie.* W świetle powyższego UE i same państwa członkowskie muszą w tych trudnych warunkach ograniczeń finansowych nadal inwestować w edukację, badania, rozwój i innowacje.

3.2 **Innowacje i środowisko innowacji:** Innowacje, w swym najpełniejszym zakresie, obejmują wszystkie aspekty i działania społeczne, gospodarcze, edukacyjne, naukowe, techniczne, związane z zatrudnieniem, organizacyjne i kulturalne. To rozszerzone podejście do innowacji obejmuje innowacje produktów i usług oraz innowacje techniczne, socjalne i funkcjonalne we wszystkich branżach i rodzajach organizacji, w tym w przedsiębiorstwach, instytucjach użyteczności publicznej, fundacjach i organizacjach działających w sektorze publicznym. Innowacje nie zawsze są skutkiem linearnego procesu, mogą też wynikać z połączenia i powiązania różnych sytuacji wyjściowych; powstają one na gruncie zdrowego „gospodarczego i socjalnego ekosystemu” będącego mieszanką i połączeniem różnych koncepcji i kompetencji.

3.3 **Grupy robocze Rady ds. konkurencyjności i ds. badań:** Dlatego też ważne jest, aby grupy robocze Rady ds. konkurencyjności i ds. badań działały wspólnie i dochodziły do wspólnych wniosków, koordynując swoje działania z działaniami prowadzonymi w takich obszarach polityki, jak przemysł, edukacja, energia i społeczeństwo informacyjne. Poza tym działania te muszą być ściśle połączone z innymi projektami przewodnimi, w szczególności w takich dziedzinach, jak kształcenie ogólne i zawodowe oraz zatrudnienie.

⁽¹⁾ COM(2011) 48 wersja ostateczna z 9.2.2011.

3.4 Zasadnicza zgoda i poparcie: W rezultacie Komitet z zadowoleniem przyjmuje i zdecydowanie popiera komunikat Komisji Europejskiej i określone w nim cele oraz konkluzje Rady z 25–26 listopada 2010 r. i 4 lutego 2011 r.

Dotyczy to w szczególności:

- opracowania definicji innowacji ⁽²⁾, która odnosiłaby się zarówno do nauki i techniki, jak i modeli oraz procedur biznesowych i organizacyjnych, rozwiązań w zakresie projektowania, marek i usług;
- zniesienia niekorzystnych warunków ramowych, usunięcia przeszkód, uproszczenia procesów i ułatwienia współpracy europejskiej;
- włączenia do cyklu innowacji wszystkich zainteresowanych stron i regionów;
- uwzględnienia zamówień publicznych jako kolejnego obszaru o znacznym potencjale innowacyjnym;
- wykorzystywania europejskich funduszy regionalnych i strukturalnych do rozwoju potencjału badawczego i innowacyjnego;
- wykorzystywania Europejskiego Funduszu Społecznego do wsparcia innowacji społecznych;
- ułatwienia MŚP i mikroprzedsiębiorstwom dostępu do programu ramowego i finansowania;
- promowania doskonałości w edukacji i nabywaniu umiejętności;
- tworzenia szkół wyższych rangi światowej;
- stworzeniu do 2014 r. europejskiej przestrzeni badawczej, wspierania otwartych, doskonałych i atrakcyjnych systemów badań;
- stworzenia jednolitego rynku innowacji;
- osiągnięcia porozumienia w sprawie patentu UE;
- sprostania wyzwaniom społecznym.

3.4.1 Istota opinii: Komunikat Komisji jest zbyt obszerny, aby w ramach niniejszej opinii omówić jego wszystkie aspekty.

⁽²⁾ COM(2009) 442 wersja ostateczna z 2.9.2009.

Dlatego też w niniejszej opinii przedstawiono przede wszystkim te zagadnienia, które wymagają szczególnej uwagi i dalszych wyjaśnień. Niemniej jednak niniejsza opinia wyraża zasadniczą zgodę Komitetu co do ogólnego celu oraz wielu zaproponowanych pojedynczych działań.

3.5 Włączenie dotychczasowych procesów i sukcesów:

W komunikacie przedstawiono nowe elementy i zbudowano swego rodzaju pomost pomiędzy różnymi obszarami polityki. Krótko mówiąc, celem jest stworzenie całościowej i spójnej strategii politycznej. W licznych analizach sytuacji oraz w odniesieniu do założeń uwzględniono problemy i cele, które już znacznie wcześniej zostały sformułowane w wielu komunikatach Komisji, opiniach EKES-u i konkluzjach Rady (np. w procesie lublańskim). W tym zakresie zastosowano już kompleksowe działania i procedury ⁽³⁾. Należy je jednak uwzględnić w szerszym zakresie, poddać dalszym rozważaniom oraz uznać, tak aby nie zniweczyć dotychczasowych osiągnięć Komisji Europejskiej i innych uczestniczących stron zainteresowanych, lecz aby wykorzystać je w jeszcze większym stopniu i aby służyły za podstawę dalszych działań. Zaproponowane nowe działania i instrumenty należy zharmonizować z już istniejącymi procedurami, tak aby uniknąć dodatkowych komplikacji i powielania oraz zapewnić konieczną ciągłość, pewność prawną i stałość ⁽⁴⁾.

3.6 Harmonizacja: W związku z tym nowo zaproponowane działania, takie jak partnerstwa innowacji (zob. pkt 4.4), powinny wносить wartość dodaną w porównaniu z dotychczasowymi działaniami. Oznacza to, że konieczne należy zharmonizować i uprościć instrumenty wspierające badania i innowacje (zob. pkt 3.8.2) oraz ułatwić dostęp do programów. Jednocześnie zasadą przewodnią nadal musi być doskonałość. Należy zapewnić lepszy dostęp do wyników badań poprzez poprawę transferu wiedzy, w tym wiedzy specjalistycznej ⁽⁵⁾ (zob. pkt 3.8.2 i przypis 12).

⁽³⁾ Zagadnienie innowacji zostało szczegółowo omówione w sprawozdaniu Esko Aho (sprawozdanie niezależnej grupy ekspertów ds. badań, rozwoju i innowacji, która została powołana na szczyt w Hampton Court pod przewodnictwem Esko Aho, styczeń 2006 r., EUR 22005) oraz w opinii EKES-u w sprawie *Inwestycji w wiedzę i innowacje (strategia lizbońska)* (Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 17). Skoordynowane działanie państw członkowskich i działania partnerskie są przedmiotem procesu lublańskiego (RECH 200 COMPET 216 – *Proces lublański jest wzmocnionym partnerstwem pomiędzy państwami członkowskimi, krajami stowarzyszonymi, stronami zainteresowanymi i Komisją, którego celem jest zwiększenie skuteczności badań europejskich*), licznych inicjatyw ERA-NET (zgodnie z art. 181), „wspólnych inicjatyw technologicznych”, wspólnot wiedzy i innowacji (WWiI) Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT), „wspólnego planowania” oraz opinii EKES-u w sprawie *Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Wspólne planowanie badań naukowych: Współpraca na rzecz skuteczniejszego sprostania wspólnym wyzwaniom* (Dz.U. C 228 z 22.9.2009, s. 56). Współpraca pomiędzy ośrodkami badawczymi i przemysłem została omówiona w opinii EKES-u w sprawie *Współpracy i transferu wiedzy między ośrodkami badawczymi, przemysłem i MŚP istotnym warunkiem innowacji* (Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8), współpraca międzynarodowa w opinii EKES-u w sprawie *Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej* (Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 13), a uproszczenia w opinii EKES-u w sprawie *Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: O uproszczeniach w realizacji programów ramowych w zakresie badań naukowych* (Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129).

⁽⁴⁾ Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s.129.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8, (pkt 1.2).

3.7 Umożliwianie swobody: Pomysłów, koncepcji i dowodów, które leżą u podstaw innowacji, nie da się przewidzieć *per definitionem*. W związku z tym w celu stworzenia podstawy rozwoju innowacji konieczne jest umożliwienie wystarczającej swobody i opracowanie stymulujących, solidnych warunków ramowych; swoboda działania, wsparcie i uznanie stanowią pożywkę dla kreatywności i innowacji, a także niezależnego działania, przedsiębiorczości, gotowości podjęcia ryzyka i jego akceptacji. W związku z tym najważniejszym zadaniem politycznym jest stworzenie sprzyjającego innowacjom „gospodarczego i społecznego ekosystemu”, tak aby ustanowić ogólnoeuropejskie warunki ramowe i aby potencjalnych wynalazców i procesów innowacji nie odstraszały niezliczone, różne przepisy i przeszkody biurokratyczne (zob. pkt 3.12 i 3.13).

3.7.1 Koncentracja środków i szeroki zakres: Niektóre jasno zdefiniowane cele rozwojowe, na przykład w dziedzinie energii i ochrony klimatu⁽⁶⁾, wymagają koncentracji stosowanych środków. Niemniej jednak tak samo ważny jest odpowiednio rozległy i zróżnicowany „gospodarczy ekosystem” obejmujący różne linie rozwoju i ich możliwe połączenia. W przeciwnym razie istnieje ryzyko, że z góry wykluczone zostaną rozwiązania, które są co prawda nowatorskie i innowacyjne, lecz których potencjał początkowo nie został dostrzeżony w środowisku eksperckim. W takiej sytuacji Europa ryzykuje, że zamiast stać się pionierem i samodzielnie kształtować przewodnią „modę”, będzie musiała podążać za innymi podmiotami i nie będzie konkurencyjna na arenie międzynarodowej. Utrata konkurencyjności jest charakterystyczna dla centralistycznej gospodarki planowej. W związku z tym koniecznie należy unikać cech tego typu formy gospodarki i jednocześnie przestrzegać zasady pomocniczości.

3.7.2 Siły rynkowe: Procesy innowacji zazwyczaj są ukierunkowane na panujące siły rynkowe i wymagania konsumentów, na których spełnieniu się opierają. Natomiast takie innowacje, które rzeczywiście są zakrojone na szeroką skalę, charakteryzują się tym, że same kształtują siły rynkowe oraz same tworzą nowe wymagania konsumenckie i segmenty rynku⁽⁷⁾. Takie innowacje potrzebują w trudnej fazie początkowej szczególnego wsparcia, tj. zanim zostaną uznane, utworzą sobie drogę w gospodarce i będzie można się przekonać o ich ogromnym potencjale gospodarczym.

3.8 Rozdrobnienie: Komisja Europejska ponownie stwierdza, że europejski krajobraz badań i innowacji jest rozdrobniony. To stwierdzenie co prawda odnosi się do wielu ważnych aspektów, lecz jest tylko częściowo prawdziwe i należy je precyzować.

3.8.1 Istniejące sieci współpracy: Zarówno w gospodarce i nauce⁽⁸⁾, jak i w gospodarce społecznej i kreatywnej już od dawna funkcjonują europejskie, a w wielu przypadkach nawet

globalne, połączenia i sieci współpracy⁽⁹⁾, które na bieżąco dopasowują i określają swoje granice w sytuacji konfliktu między współpracą a konkurencją. Są to zasadnicze procesy samoorganizacji poszczególnych podmiotów i ich organizacji. Wymagają one rozpoznania, uznania i wsparcia ze strony Komisji Europejskiej, która powinna opierać na nich swoje działania. Właśnie dla tego typu procesów należy zlikwidować jeszcze istniejące przeszkody jednolitego rynku dla europejskiej przestrzeni innowacji.

3.8.2 Uproszczenie i harmonizacja przepisów: Należy dążyć do stopniowego uproszczenia i harmonizacji przepisów prawno-administracyjnych i finansowych⁽¹⁰⁾ stosowanych zarówno pomiędzy państwami członkowskimi, jak i w kontaktach z Komisją Europejską, co stanowi ważny krok w kierunku urzeczywistnienia jednolitego europejskiego rynku, europejskiej przestrzeni badawczej i europejskiej przestrzeni innowacji, którą chce utworzyć Komisja Europejska. Jeżeli postrzegać istniejące obecnie różnorodność, nadmierną regulację, nakładanie się i kompleksowość tych przepisów jako rozdrobnienie, Komisja Europejska może w tej sprawie liczyć na nieograniczone wsparcie Komitetu.

3.8.3 Wcześniejsze opinie: Jednakże rozdrobnienie oraz niejasne przepisy i instrumenty występują nie tylko w państwach członkowskich, ale też w samej Komisji Europejskiej. Komitet podjął już ten temat we wcześniejszej opinii i potwierdza przedstawione w nim zalecenia⁽¹¹⁾. EKES poparł te ważne cele również w swoich opiniach w sprawie planowania programów badawczych⁽¹²⁾, ramowego programu badań i rozwoju, polityki w zakresie innowacji w zmieniającym się świecie⁽¹³⁾ oraz współpracy pomiędzy organizacjami badawczymi, przemysłem i MŚP⁽¹⁴⁾. Komitet wskazuje na swoje zalecenia dotyczące rozpowszechniania, transferu i wykorzystania wyników badań zwłaszcza poprzez opracowanie w tym celu internetowego systemu wyszukiwania⁽¹⁵⁾.

3.8.4 Infrastruktura badawcza: Kosztowna infrastruktura również może posłużyć za przykład rozdrobnienia, jeśli nie będzie wykorzystywana i finansowana przez wspólnotę międzynarodową. Niektóre infrastruktury mogą przekraczać zakres obowiązków danego państwa członkowskiego zarówno w odniesieniu do koniecznych inwestycji i środków operacyjnych, jak i optymalnego obciążenia i wykorzystania. Komitet zgadza się ze stanowiskiem Komisji Europejskiej, zacytowanym w przypisie⁽¹⁶⁾. Z tego względu wspólne działania zwłaszcza w tej dziedzinie mogłyby wnieść szczególnie dużą wartość dodaną⁽¹⁷⁾; w rezultacie należałoby ustanowić w tym kontekście wspólne pokrywanie wszystkich kosztów finansowych przez państwa członkowskie i UE.

⁽⁹⁾ Np. „Forschung und Lehre 11/10”, s. 788–796, komunikaty Niemieckiego Związku Uczelni Wyższych (Deutscher Hochschulverband), listopad 2010 r.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129 (pkt 3.5 i 3.7).

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129 (pkt 1.4).

⁽¹²⁾ Dz.U. C 228 z 22.9.2009, s. 56.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 354 z 28.12.2010, s. 80.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8 (pkt 3.2.4).

⁽¹⁶⁾ COM(2010) 546 wersja ostateczna z 6.10.2010.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 182 z 4.8.2009, s. 40.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 21 z 21.1.2011, s. 49.

⁽⁷⁾ Przykładem takich innowacji jest samolot lub inne rewolucyjne wynalazki, takie jak telewizor, radar, laser, komputer, mikroelektronika, kabel z włókna szklanego, Internet/e-mail (w tym wyszukiwarki, elektroniczne transakcje handlowe itd.), aparaty cyfrowe, satelity wyrzelandwane przez rakiety oraz GPS. Wszystkie te innowacje są ze sobą połączone i przekazują sobie nawzajem nowe impulsy.

⁽⁸⁾ Np. poprzez narzędzia wykorzystywane podczas działań badawczych realizowanych we współpracy, punkt 4.6.

3.9 Patent UE: Brak patentu UE stanowi niemożliwe do zaakceptowania, kosztowne i szkodliwe rozdrobnienie, które należy przezwyciężyć w celu zwiększenia konkurencyjności UE i przekazania pozytywnego sygnału wszystkim innym obszarom Unii innowacji. Komisja Europejska wielokrotnie poszukiwała możliwego do przyjęcia rozwiązania tego problemu, który jest piętą achillesową europejskiej polityki przemysłowej i polityki innowacji. Komitet z zadowoleniem przyjmuje zatem ostatni wniosek Komisji Europejskiej (z dnia 14 grudnia 2010 r.) dotyczący pogłębienia współpracy pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi, aby zgodnie z Traktatami osiągnąć decydujący cel pośredni na drodze do ostatecznego utworzenia patentu UE, który stosowałyby wszystkie państwa członkowskie. Komitet wzywa Parlament Europejski⁽¹⁸⁾ i Radę do przyjęcia zaproponowanego działania jako decydującego i ważnego etapu na drodze do ostatecznego utworzenia patentu UE. Komitet zgadza się z opinią⁽¹⁹⁾, że takie działanie jest *nieodzowne dla gospodarki i politycznie uzasadnione*.

3.10 Stosunki międzyludzkie i formy organizacyjne: Ogromny potencjał innowacyjny leży w całej gamie stosunków międzyludzkich i form organizacyjnych. Komitet popiera cel Komisji Europejskiej, który polega na wsparciu tego typu innowacji z uwzględnieniem wszelkich aspektów i działań społecznych, gospodarczych, naukowych, technicznych, ekologicznych, organizacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych. Dotyczy to nowych modeli biznesu oraz procedur biznesowych i organizacyjnych, usług prywatnych, usług publicznych i usług świadczonych w interesie ogólnym, edukacji i kształcenia ustawicznego, mediów, sztuki i rozrywki, a także wszelkich aspektów działalności człowieka i życia w społeczeństwie.

3.10.1 Przedsiębiorstwa i miejsca pracy – rola pracowników: Optymalna organizacja pracy jest ważnym czynnikiem konkurencji. Dlatego też innowacyjne miejsca pracy przyczyniają się do polepszenia wydajności pracowników i poprawy wyników przedsiębiorstw. Innowacyjność przedsiębiorstwa i jego pracowników przejawia się jako zdolność do rozwoju lub poprawy podejścia do produktów lub usług, lub koncepcji społecznych lub funkcjonalnych, które oferują klientom wartość dodaną. Ważną rolę odgrywają przy tym uczenie się przez całe życie i nabywane doświadczenia. Jednocześnie pracownikom przypada ważna rola źródła wiedzy i pomysłów; potencjał ten należy lepiej wykorzystywać. Większa płynność między różnymi szczeblami hierarchii mogłaby przyczynić się do ułatwienia rozpowszechniania nowych pomysłów i propozycji.

3.10.2 Współpraca pomiędzy partnerami społecznymi: Najważniejszymi elementami na poziomie przedsiębiorstwa są

⁽¹⁸⁾ W międzyczasie Parlament Europejski przyjął Rezolucję legislacyjną z dnia 15 lutego 2011 r. w sprawie projektu decyzji Rady upoważniającej do podjęcia wzmocnionej współpracy w dziedzinie tworzenia jednolitego systemu ochrony patentowej (05538/2011 – C7-0044/2011 – 2010/0384(NLE)).

⁽¹⁹⁾ Komunikat przewodniczącego Staffana Nilssona (7 stycznia 2011 r.) w sprawie rozmowy z komisarzem Michele Barnierem.

zaufanie i współpraca pomiędzy partnerami społecznymi, dalekowzroczność, kompetencje, motywacja, zaangażowanie i efektywne zarządzanie innowacjami.

3.10.3 Usługi i zamówienia publiczne: Sektor publiczny również może odgrywać kluczową rolę w stymulowaniu innowacji. Komitet popiera wypowiedź przedstawiciela Komisji Europejskiej (zob. załącznik I), że sektor publiczny zachęca do stymulowania innowacji w ramach swoich ośrodków oraz w dostarczaniu usług publicznych. Obejmuje to zarówno sektor usług (prywatnych i publicznych), jak i produkcję, od której poprzez świadczenie tych usług oczekuje się zdobycia przewagi konkurencyjnej. Unia innowacji musi jasno sygnalizować, że UE zamierza wykorzystać ten potencjał (prywatny i publiczny).

3.10.4 Innowacje społeczne: Innowacje społeczne powinny uwzględniać wszelkie potrzeby, których nie uwzględnił naleyć rynek lub sektor publiczny. Dotyczy to nowych sposobów postępowania, interakcji, porozumień instytucjonalnych i sieci. Innowacje społeczne oraz innowacje technologiczne i nietechnologiczne często się zająbiają i mogą wzmocnić współdziałanie producentów i użytkowników oraz rozwój struktur i metod oraz technologii wspierających. Wszechstronne zastosowanie technologii (np. technologii informacyjno-komunikacyjnych) umożliwia opracowywanie nowatorskich metod współpracy i zarządzania oraz praktyk. Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska przeprowadzi konsultacje z partnerami społecznymi, aby zbadać, w jaki sposób można upowszechnić gospodarkę opartą na wiedzy na wszystkich poziomach zatrudnienia i we wszystkich sektorach.

3.11 Koncepcja Unii innowacji: Komitet uważa, że koncepcja Unii innowacji bardzo dobrze nadaje się do ujęcia oraz osiągnięcia celów przedstawionych w komunikacie Komisji. Tę koncepcję należy realizować wspólnie i w sposób równoważny z istniejącymi koncepcjami jednolitego rynku i europejskiej przestrzeni badawczej. W tym kontekście Komitet w pełni popiera także rozdział 2.2 komunikatu Komisji oraz przyjmuje z zadowoleniem fakt, że w rozdziale tym uwzględniono wiele jego dalszych zaleceń.

3.12 Usuwanie przeszkód: Jednym z zadeklarowanych celów Komisji Europejskiej jest zniesienie przeszkód dla innowacji na szczeblu europejskim. Komitet zdaje sobie wprawdzie sprawę, że jest to trudne i kompleksowe zadanie, które ściśle wiąże się z dalszym urzeczywistnieniem jednolitego rynku, lecz podkreśla, że w komunikacie brakuje szczegółowych informacji na temat konkretnych planów Komisji Europejskiej w odniesieniu do tej decydującej kwestii. Komitet z zadowoleniem przyjmuje podejmowane przez Komisję w tym celu wysiłki, opisane w przedstawionej niedawno zielonej księdze⁽²⁰⁾, co do której Komitet przyjmie oddzielne stanowisko.

⁽²⁰⁾ Zob. przypis 1.

3.13 Główne zadanie polityczne i najważniejsze zalecenie. Jako główne zadanie polityczne i najważniejsze zalecenie wymienia się opracowanie ogólnoeuropejskich, solidnych i sprzyjających innowacjom warunków ramowych oraz przyznanie wystarczającej swobody działania, tak aby uwolnić potencjalnych wynalazców i procesy innowacyjne od przeszkód wynikających z obecnego rozdrobnienia, ścisłej regulacji i przeciążenia przepisów oraz różnorodnych barier biurokratycznych – występujących zarówno w 27 państwach członkowskich, jak i ze strony Komisji Europejskiej. Takie przeszkody zniechęcają do tworzenia innowacji oraz w odczuwalny sposób opóźniają i utrudniają proces niezbędny w celu faktycznego tworzenia i wdrażania innowacji w oparciu o nowe i dobre pomysły. Ponadto działają one na niekorzyść Europy w ramach globalnej konkurencji i należy je natychmiast zlikwidować. Dlatego też trzeba wykształcić taką mentalność, w ramach której rozwój i innowacje byłyby postrzegane nie jako ryzyko, ale jako szansa i konieczność; w celu promowania i kształtowania takiej mentalności wymagana jest mobilizacja wszystkich sił społecznych. Komitet apeluje również do państw członkowskich i do członków zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego o podjęcie się tego zadania we własnym zakresie oraz o udział w poszukiwaniu odpowiedniego rozwiązania.

3.14 Lepsze kształcenie i uznawanie: Komitet popiera cel Komisji dotyczący modernizacji naszych systemów edukacji na wszystkich poziomach. Aby tak się stało, potrzeba więcej uczelni światowej klasy, konieczne jest także doskonalenie poziomu umiejętności. Trzeba skutecznie propagować zawody związane z naukami ścisłymi i technicznymi i zwiększać ich uznawanie.

3.15 Napięty harmonogram: Z uwagi na różnorodne i kompleksowe aspekty częściowe przedstawione w przedmiotowym komunikacie, wagę problemu i punkty widzenia przytoczone w niniejszej opinii, zaproponowany przez Komisję Europejską harmonogram jest raczej napięty. Dlatego też Komitet zaleca przyjęcie takiego podejścia, w ramach którego powinno się rozróżniać pomiędzy pilnym osiągnięciem najważniejszych celów i opracowaniem poszczególnych, zaproponowanych środków i instrumentów.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 MŚP jako najważniejsze podmioty. Komitet zgadza się z Komisją Europejską, że należy szczególnie wspierać małe i średnie przedsiębiorstwa jako najważniejsze podmioty gospodarki za pośrednictwem innowacyjnych inicjatyw i bodźców. Należy przy tym dalej zastanawiać się nad definicjami MŚP i ich oceną, ponieważ właśnie w obliczu nowych możliwości tworzenia sieci za pośrednictwem instrumentów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych również mikroprzedsiębiorstwa, a być może również przedsiębiorstwa jednoosobowe, zyskują na znaczeniu – ewentualnie należałoby zastanowić się nawet nad rozgraniczeniem wolnych zawodów. Komitet wskazuje na znaczenie innowacji w sektorze usługowym i w miejscu pracy, zwłaszcza w odniesieniu do konkurencyjności i produktywności MŚP (zob. pkt 3.10.1 i 3.10.2).

4.1.1 Niekorzystna sytuacja MŚP. Wiele z wyżej wymienionych biurokratycznych przeszkód utrudniających innowacyjność szkodzi zwłaszcza MŚP i nowo powstałym przedsiębiorstwom, w porównaniu z dużymi, a w związku z tym bardziej

odpornymi przedsiębiorstwami, które posiadają własne, dobrze wyposażone działy prawne, zagraniczne biura itd. W dużej mierze może to być na przykład przyczyną prawie całkowitej utraty przez UE dominacji na rynku produktów innowacyjnych w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych⁽²¹⁾ na rzecz Stanów Zjednoczonych.

4.2 Wskaźniki oceny: Komitet już we wcześniejszej opinii⁽²²⁾ zwrócił uwagę na to, że UE dysponuje wieloma związanymi z tym instrumentami analizy; dlatego też w celu zapewnienia spójności EKES zaleca utworzenie jednego *Europejskiego centrum monitorowania innowacji*, które obejmowałoby istniejące narzędzia i zapewniło ich spójność. Poza tym Komitet zwraca uwagę, że:

- wiele kryteriów społecznych i gospodarczych uwzględnia zrównoważony rozwój;
- kryzys pokazał, że zbyt krótkoterminowe cele w zakresie planowania oraz kryteria oceny niepożądanych postępów mogą doprowadzić nawet do kryzysu;
- powolny, ale za to stały wzrost wpływa na osiągnięcie większego, łącznego sukcesu i większych korzyści ekonomicznych;
- nowo tworzone MŚP w razie sukcesu często są wykupywane lub przejmowane przez duże firmy i w ten sposób ewentualnie mogą nie zostać ujęte w statystykach;
- znaczące innowacje często potrzebują raczej dużej ilości czasu na utworzenie sobie drogi w gospodarce i udowodnienie swojego zakrojonego na szeroką skalę potencjału gospodarczego;
- w państwach członkowskich i regionach UE warunki dla innowacji (np. klimat, trasy komunikacyjne, zasoby) są zróżnicowane i w związku z tym należy je oceniać pod kątem konkretnych atutów i słabych stron.

4.2.1 Dlatego też Komisja Europejska powinna kontynuować współpracę z OECD i opracować jeden spójny pakiet w oparciu o kompleksowe i wyważone wskaźniki, które uwzględniają również powyższe stanowiska oraz długoterminowy sukces innowacji. W tym kontekście Komitet uznaje „Cechy dobrze działających krajowych i regionalnych systemów badań i innowacji”, które zostały opisane przez Komisję Europejską w załączniku I jako pomocne.

4.3 Wolność od barier: Innym przykładem dużego potencjału innowacyjnego jest dostępność produktów i usług, tak by możliwa była pełna integracja osób niepełnosprawnych w społeczeństwie jako obywateli i konsumentów. Jest to nieodkryty rynek o znacznym potencjale gospodarczym i społecznym.

⁽²¹⁾ Google, Apple, Facebook, ... Mobile Phones.

⁽²²⁾ Dz.U. C 354 z 28.12.2010, s. 80 (pkt 3.2.2).

4.4 Partnerstwa innowacji: Zaproponowane przez Komisję Europejską europejskie partnerstwa innowacji mogłyby zaofiarować atrakcyjne właściwości. Pomimo niepewności co do ich szczegółowego kształtowania i wyrażonych w pkt 3.5 i 3.6 zastrzeżeń, partnerstwa innowacji mogłyby otworzyć nowe możliwości, które z kolei umożliwiłyby sprostanie wyzwaniom społecznym. Jeśli UE zastosuje instrumenty polityczne w dziedzinie innowacji zarówno w sposób zorientowany na podaż, jak i na popyt oraz połączy rozmach wynikający z badań i technologii z odpowiednimi wymogami rynku, wówczas będzie mogła osiągnąć nowe korzyści w zakresie konkurencji. Aby wykorzystać ten potencjał, UE musi się jednak skoncentrować na tych aspektach, w przypadku których partnerstwa innowacji mogą wnieść wartość dodaną w porównaniu z już podejmowanymi działaniami. Partnerstwa innowacji nie powinny się jednak stać zobowiązującymi wszystkie strony, sztywnymi ramami działania europejskich innowacyjnych podmiotów (w tym uczestniczących organizacji wspierających na szczeblu regionalnym i krajowym). Należy zapewnić zgodność z zasadami dobrowolności, zmiennej geometrii, przejrzystości i jasnego, przystępnego zarządzania. Po ustaleniu wymaganej struktury zarządzania wskazane by było uruchomienie najpierw wybranego w sposób przemyślany partnerstwa innowacji, a przy wyborze kolejnego partnerstwa skorzystanie ze zdobytego doświadczenia.

4.4.1 Aktywna i zdrowa starość: Komitet zaleca, aby najpierw uruchomić właściwe i szczególnie pożądane partnerstwo innowacji na rzecz aktywnej i zdrowej starości. Partnerstwo to byłoby dobrym przykładem kompleksowego współdziałania innowacji społecznych i naukowo-technicznych. Komitet pragnie właśnie w tej dziedzinie podkreślić znaczenie zamówień przedekonomicznych i publicznych dla innowacyjnych usług. Może to odegrać decydującą rolę w kontekście otwarcia na tym obszarze nowych rynków oraz poprawy funkcjonowania i jakości służby cywilnej.

4.4.2 Efektywna gospodarka wodna Europy: Jako inne partnerstwo innowacji, które jest brane pod uwagę, proponuje się przedstawione w załączniku III do przedmiotowego komunikatu partnerstwo na rzecz efektywnej gospodarki wodnej Europy. W tym kontekście Komitet zaleca zastosowanie zróżnicowanego podejścia, uwzględniającego rozróżnienie pomiędzy takimi regionami UE, w których niedostatek wody jest głównym problemem, i takimi regionami, w których występują wystarczające opady deszczu i nie ma problemów z zaopatrzeniem w wodę. W związku z tym Komitet proponuje zmianę tytułu na „Zrównoważona gospodarka wodna”.

4.5 Podejście „ukierunkowane na wyniki”: Komitet zwraca uwagę, że partnerstwa innowacji proponowane przez Komisję Europejską powinny być wspierane w sposób ukierunkowany na wyniki. Zważywszy na to, że w zależności od definicji tego terminu Komitet już sformułował poważne zastrzeżenia co do jego stosowania, a mianowicie w swojej opinii „O uproszczeniach w realizacji programów ramowych w zakresie badań naukowych” (zob. pkt 1.8 i 4.8) ⁽²³⁾, zaleca on sprecyzowanie, co oznacza „ukierunkowanie na wyniki” z perspektywy techniczno-proceduralnej. Komitet ponownie podkreśla, że w przypadku ważnych wynalazków kluczowe znaczenie może mieć długoterminowa stabilność.

4.6 Centralna rola ramowych programów badań i rozwoju: Ramowe programy badań i rozwoju realizowane przez UE w znaczny sposób przyczyniły się do dotychczasowych sukcesów; programy te należy dalej wspierać oraz należy podkreślać ich niezależne znaczenie. Bez uszczerbku dla konieczności wprowadzania dalszych ułatwień ramowe programy badań i rozwoju oferują skuteczne, znane na całym świecie, intensywnie wykorzystywane przez innowacyjne podmioty, charakteryzujące się zrozumiałymi procedurami i możliwe do przyjęcia narzędzia służące kształtowaniu europejskiej przestrzeni badawczej. Samodzielne znaczenie ramowego programu badań i – jako jego uzupełnienie – ramowego programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) należy zatem wyraźniej podkreślić, tak aby osiągnąć cel, jakim jest „Unia innowacji”. Narzędzia wykorzystywane podczas działań badawczych realizowanych we współpracy przyczyniły się do utworzenia sprawnie funkcjonujących europejskich konsorcjów; należy je zachować w celu zapewnienia koniecznej ciągłości ⁽²⁴⁾. W odniesieniu do omawianej w niniejszej opinii polityki innowacji należy również wzmocnić wsparcie badań społeczno-gospodarczych.

4.7 Centralna rola europejskiej przestrzeni badawczej – jednolity rynek dla badaczy: Centralna rola europejskiej przestrzeni badawczej (zob. również pkt 3.11) i wymagania dotyczące jej urzeczywistnienia były przedmiotem wielu wcześniejszych opinii. Komitet ponownie podkreśla, że kluczowe znaczenie mają mobilność badaczy i uznanie akademickich kwalifikacji badawczych, a także zabezpieczenie społeczne, odpowiednie wynagrodzenie i systemy emerytalne. Obecna sytuacja jest nadal dość niezadowolająca i zniechęca zwłaszcza młodych naukowców i badaczy. Komitet zatem z zadowoleniem przyjmuje i zdecydowanie popiera wyniki Rady ⁽²⁵⁾ (z dnia 2 marca 2010 r.) dotyczące mobilności i możliwości rozwoju kariery europejskich naukowców; UE potrzebuje atrakcyjnego i sprawnie funkcjonującego jednolitego rynku dla badaczy!

4.8 Kapitał podwyższonego ryzyka (venture): Pomimo pozytywnych osiągnięć ze strony Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii – w tym względnie Komitet przyjmuje ze szczególnym zadowoleniem mechanizm finansowania oparty na podziale ryzyka (RSFF) ustanowiony przez Komisję Europejską i EIT – cały czas brakuje wystarczającego i odpowiednio szybko dostępnego kapitału podwyższonego ryzyka na potrzeby rozpoczęcia innowacyjnej działalności i wczesnego stadium jej rozwoju. Dotyczy to nie tylko etapu rozpoczynania działalności, lecz także „doliny śmierci” trwającej aż do osiągnięcia pierwszego sukcesu gospodarczego. W tym kontekście ważną rolę odgrywają również małe kredyty i mikrokredyty, które z jednej strony umożliwiają ograniczenie ryzyka, natomiast z drugiej strony wiążą się z koniecznością zapewnienia partycypacji w zyskach.

4.9 Klastry: Komitet ponownie podkreśla sprzyjające innowacjom tworzenie regionalnych i transgranicznych klastrów oraz biegunów innowacji. Nie chodzi przy tym jedynie o już „klasyczne” połączenie ośrodków badawczych i przedsiębiorstw, lecz również o stworzenie stanowiącej uzupełnienie, sprawnie funkcjonującej sieci pomiędzy firmami specjalistycznymi. Komitet zaleca dalsze finansowanie takich klastrów za pomocą środków pochodzących z funduszu strukturalnego.

⁽²⁴⁾ Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129 (pkt 3.12).

⁽²⁵⁾ 2999. posiedzenie Rady (ds. Konkurencyjności), 2 marca 2010 r., Bruksela.

⁽²³⁾ Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129.

4.10 **Ułatwienia i zachęty na etapie rozpoczynania działalności:** Komitet zachęca do zastanowienia się nad opracowaniem klauzuli wyłączenia mającej zastosowanie w przypadku rozpoczynania działalności. Taka klauzula przewidywałaby zwolnienie, na dostatecznie długi czas, przedsiębiorstw rozpoczynających działalność z większości zwykle stosowanych obciążeń administracyjnych i z obowiązku stosowania rozmaitego rodzaju przepisów, a przy tym tworzyła dodatkowe zachęty (w postaci np. ulg podatkowych). Klauzula wyłączenia określałaby okres karencji i swobodę działania, w ramach której przedsiębiorstwa rozpoczynające działalność mogłyby najpierw zaprezentować swoje gospodarczo-techniczne możliwości osiągnięcia sukcesu. Komitet zdaje sobie sprawę, że taka propozycja wymaga ostrożnego i kompleksowego rozważenia ryzyka i interesów, warto jednak takie rozważania podjąć.

Bruksela, 15 marca 2011 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON
